

GOSPODĂRIA ȚĂRĂNEASCĂ ÎNTRE REDRESARE ȘI DECLIN

Statuarea agriculturii și a ruralului pe un plan secundar, în optica și politica vechii dictaturi, exploatarea directă de către stat a acestei ramuri, asaltul constant progresiv asupra ruralului, disprețul evident pentru țărănime au avut, practic, efecte devastatoare în ansamblul organismului social.

În noile circumstanțe, determinate de schimbările petrecute în România după decembrie 1989, promovarea unei politici realiste de dezvoltare progresivă cu adevărat modernă a agriculturii și a mediului rural, de redobândire a importanței sociale cuvenite, de creștere autentică a prestigiului țărănimii sunt stringent necesare, și care constituie o șansă pentru redresarea social-economică a țării.

Reforma economică din agricultură, în curs de realizare, la nivel macro-microsocial, prezintă pe lângă schimbarea fundamentală a formei de proprietate de tip cooperatist-colectivist în proprietate privată de tip individual, familial sau asociativ, determină schimbarea radicală a relațiilor de producție, schimb și repartiție și, în general, a relațiilor sociale și individuale, a formelor comportamentale, și de gândire ale țărănimii.

Reintrarea după trei decenii de sistem dirijist, centralist, colectivist în rețeaua relațiilor de piață liberă, de concurență, unde criteriul unic de existență și rezistență la efectele economice este doar eficiența și calitatea, produce o schimbare de substanță în întreaga activitate de producție. S-a schimbat, de asemenea, mentalitatea țărănimii ca grup social angrenat în noile relații de schimb, investit în calitate de autentic proprietar, stăpân pe pământul său, pe mijloacele de producție și circulație, pe munca sa și pe rezultatele directe obținute. Această liberalizare a producătorilor agricoli este benefică nu numai pentru agricultură în general, dar pe termen lung și pentru redresarea întregii economii, determinând o creștere substanțială a potențialului economic al țării, atât de necesar pentru asigurarea unui standard de viață civilizată al întregii populații.

Agricultura constituie ramura materială de bază în dezvoltarea rapidă a economiei naționale, a cărei capacitate de reproducție la scară largită necesită un timp relativ scurt, iar efectele sunt certe și rapide. Din aceste considerente și din multe altele de care am făcut abstracție, trebuie să stea permanent, mai ales acum în perioada de tranziție, în atenția guvernului adoptarea unei autentice, viabile și stadiale strategii de privatizare — redresare — dezvoltare și dotare printr-un set de măsuri operante, eficiente și complexe de subvenționare de la buget, precum în multe state dezvoltate. Acestea în special pentru marea masă a producătorilor individuali cu o situație financiară și tehnică precară, reprezintă astăzi substanța agriculturii românești.

Deposedați în timpul cooperativizării agriculturii de pământul pe care-l primiseră în general la marea reformă agrară din 1921 a lui

Ferdinand în urma actelor de vitejie în primul război mondial, deposedați forțat și cu o cruzime rar întâlnită în alte țări satelite imperiului roșu comunist, de pământul pe care-l agonisise cu trudă, deposedați de atelaje și animale de muncă, spoliați de venituri prin sistemul cotelor obligatorii și apoi prin derizoriile prețuri de achiziții pentru stat — țăranul român a atins cote paroxistice ale pauperizării și exploatării. De aceea, la constituirea și reconstituirea dreptului de proprietate și așa destul de frustrat de pământul pe care-l avea — statul de drept are obligația morală, în primul rând, să treacă la repararea actelor de injustiție istorică, pricinuite țăranimii române, să redreseze și să rentabilizeze agricultura, să răsplătească truditorii ogoarelor etc. Nu trebuie omisă nici obligația sub raport economic a actualei guvernări de a reda agriculturii, deci micilor producători mijloacele materiale și financiare necesare. Trebuie avut în vedere faptul că toată industrializarea țării s-a realizat în mod decisiv pe seama agriculturii în mod expres a celei cooperatiste, că veniturile directe ale țăranimii ca și sistemul cointeresării sociale (pensii, facilități) reprezentau simple cifre simbolice etc. Și aceasta nu un an, doi, ci 30 de ani de exploatare comunistă, timp în care procesul de pauperizare al țăranimii cooperatiste a ajuns la limite extreme, ducând practic la degenerarea biologică și morală a țăranimii.

Desființarea C.A.P.-urilor și a asociațiilor economice intercooperatiste cu profil agricol și trecerea la constituirea și reconstituirea dreptului de proprietate asupra pământului conform legii fondului funciar (cu toate neajunsurile ei) — reprezintă un act de echitate socială, baza tranziției la economia de piață în agricultură, formarea producției de mărfuri, concurențiale.

I. Dinamica contribuției gospodăriilor populației la producția agricolă

Contribuția unităților agricole după forma de proprietate se prezintă diferențiat la nivel regional în funcție de dimensiunile suprafeței agricole și modul de folosință.

La nivel de țară, unitățile agricole de stat dețineau (1985) 29,7% din suprafața agricolă, din care I.A.S.-urile reprezintă 45,9%, cooperativele agricole de producție au ponderea de 60,8% din care 10,1% semnifică suprafața în folosință a gospodăriilor membrilor cooperatori, iar gospodăriile producătorilor particulari având doar 9,5% din totalul suprafeței agricole a țării.

Distribuția suprafeței agricole pe forme de proprietate este diferențiată în profil geografic, valorile dispersionale fiind ridicate. Ierarhizarea județelor în funcție de suprafața unităților agricole de stat se prezintă astfel: Brăila, Timiș, Sibiu, Constanța, Caraș-Severin, Călărași, Tulcea, Arad, Covasna, Municipiul București, Ialomița etc. În ceea ce privește proporția suprafeței agricole care aparține cooperativelor agricole de producție, județele se ordonează astfel: Satu-Mare, Iași, Teleorman, Dolj, Botoșani, Vaslui, Olt, Buzău, Galați, Giurgiu etc. Județele care dețin o greutate specifică mai mare a sectorului agricol particular sunt: Hunedoara, Alba, Maramureș, Gorj, Caraș-Severin, Bistrița-Năsăud, Suceava, Vâlcea etc.

Distribuția suprafeței arabile pe forme de proprietate și județe reflectă sensibile diferențieri. Unitățile agricole de stat dețin 22,7% din totalul suprafeței arabile a țării, din care 72,9% aparține I.A.S.-urilor. Sectorul cooperatist al agriculturii deținea 72,3%, din care suprafața arabilă în folosință gospodăriilor membrilor C.A.P. era de 10,6%, iar gospodăriile producătorilor particulari dispuneau doar de 5,0%.

Unitățile agricole de stat dețin o pondere mai semnificativă din suprafața arabilă a județelor: Brăila, Timiș, Tulcea, Călărași, Constanța, Municipiul București, Ialomița, etc., iar cooperativele agricole de producție în: Sălaj, Iași, Neamț, Botoșani, Harghita, Bacău, Vaslui, Mureș, Satu Mare etc. Sectorul producătorilor particulari dispun de o suprafață arabilă mai însemnată în județele: Hunedoara, Maramureș, Caraș-Severin, Gorj, Alba, Vâlcea și Bistrița-Năsăud, în rest ponderea suprafeței arabile este practic redusă.

Am estimat suprafața agricolă și arabilă pe forme de proprietate pentru a putea analiza eficiența producției agricole la nivelul unităților existente în anul 1990. Am estimat contribuția unităților agricole existente în perioada declanșării acțiunii de colectivizare a agriculturii (1950) și de desființare a C.A.P.-urilor (1990). În demersul acestor patru decenii s-au produs schimbări în fizionomia agriculturii și a satului românesc. În 1962 s-a încheiat acțiunea de cooperativizare a agriculturii, deci genocidul țărănimii române, intensificându-se procesul de pauperizare și ruinare constantă a gospodăriei țaranului cooperatist. A urmat așa-zisa operă de consolidare tehnico-economică și organizatorică a agriculturii, dar gradul de consolidare și modernizare a agriculturii cooperatiste a fost destul de modest, iar structura organizațională la nivel de unitate era simplă și ineficientă.

Pentru a avea o imagine completă a producțiilor realizate în cele trei tipuri de unități, vom estima, pe forme de proprietate, randamentele la principalele culturi și rase de animale. Dar mai întâi estimăm efectivul de animale pe forme de proprietate.

Structura ponderală a efectivului de animale pe forme de proprietate în anul 1989, ultimul an de funcționare integrală a unităților din agricultura cooperatistă.

Să analizăm mai întâi efectivele din zootehnie, pe specii.

La nivelul întregii agriculturi la specia bovine pe locul I se situează unitățile agriculturii cooperatiste (48,7%), iar pe locul al II-lea gospodăriile populației (33,1%), pe locul al III-lea unitățile agriculturii de stat (18,2%). În schimb, la efectivul de porcine rangul se prezintă: I. unitățile agriculturii de stat (52,2%); II. gospodăriile populației (28,6%); III. unitățile agriculturii cooperatiste (19,2%). La ovine gospodăriile populației dețin ponderea de 46,6% din totalul acestei specii, urmând agricultura cooperatistă cu 35,7%, iar pe ultimul loc situându-se unitățile agriculturii de stat, cu 17,7%. Din efectivul total al cabalinelor 64,4% sunt deținute de gospodăriile populației, ceva mai mult de 1/4 existând în unitățile cooperatiste. Din efectivul total de păsări jumătate este deținut de agricultura de stat, urmând cu peste 1/3 gospodăriile populației. Gospodăriile populației dețin supremația (85,4%) în creșterea albinelor, urmând unitățile agricole de stat doar cu 11%, iar cele cooperatiste cu 3,6%. Gospodăriile populației dețin și la nivelul județelor țării majorita-

tea din speciile : ovine, cabaline, caprine, albine, ponderi la bovine de cele mai multe ori superioare C.A.P.-urilor. În multe județe (Alba, Arad, Argeș, Bihor, Bistrița-Năsăud, Botoșani, Covasna, Dâmbovița, Gorj, Harghita, Maramureș, Mehedinți, Mureș, Neamț, Satu-Mare, Sălaj, Sibiu, Vaslui, Vâlcea și Vrancea) gospodăriile populației dețineau o pondere superioară IAS-urilor și CAP-urilor.

Unitățile agriculturii cooperatiste dețin prioritate în ceea ce privește specia bovine la nivelul țării (48,7%), în Alba, Arad, Argeș, Bihor, Botoșani, Brașov, Brăila, Buzău, Călărași, Cluj, Constanța, Hunedoara, Ialomița, Iași, Mehedinți, Mureș, Teleorman, Timiș, Tulcea, Vaslui, Neamț, Olt, Prahova, Satu-Mare și Sibiu.

Unitățile agriculturii de stat dețin ponderea la specia porcine în județele : Bacău, Botoșani, Brașov, Brăila, Buzău, Caraș-Severin, Călărași, Cluj, Constanța, Galați, Giurgiu, Hunedoara, Ialomița, Iași, Olt, Prahova, Suceava, Timiș și Municipiul București.

Comparând ponderea speciilor de animale din agricultura țării noastre în funcție de formele de proprietate, trebuie subliniată contribuția prioritară a gospodăriilor populației, randamentul lor, în ciuda dotării precare și a lipsei, în afara zonelor colinare și de munte, a bazei furajere. În pofida proporției extrem de reduse a zonelor necooperativizate (sub 10%), a slabei dotări tehnice și a asistenței sanitar-veterinare, a lipsei de furaje concentrate etc. a gospodăriilor membrilor CAP și a gospodăriilor non-agrare din rural, acestea au asigurat majoritatea speciilor de animale ale țării, demonstrând încă o dată eficiența producției și a muncii din gospodăriile particulare, individuale.

Producțiile mari la carne realizate în gospodăriile populației demonstrează cu prisosință randamentul și eficiența sectorului particular, individual din structura agriculturii românești, (tabelul 1). Contribuția gospodăriilor populației pe total țară se estima în anul 1989 la aproximativ 54%, a întreprinderilor din agricultura de stat la 32%, iar a unităților din agricultura cooperatistă la numai 13,7%. Producția de carne atinge în gospodăriile populației proporții deosebit de mari în județele : Argeș (78,2%), Bistrița-Năsăud (69,9%), Caraș-Severin (75,6%); Cluj (73,1%), Gorj (78,1%), Hunedoara (70,1%), Maramureș (83,2%), Mehedinți (86,8%) Olt (72,6%), Satu-Mare (70,2%), Suceava (77,2%), Teleorman (75,6%), Vâlcea (75,8%) etc. Producții sub 50% remarcându-se doar într-un număr de 12 județe din totalul lor.

Pe locul al II-lea în producția de carne se situează unități agricole de stat, ponderi mai semnificative având județele : Bacău (44,8%), Brașov, (32,1%), Călărași (54,5%), Constanța (50,1%), Galați (40,9%), Ialomița (58%), Prahova (38,6%), Timiș (71,1%) și Municipiul București (71,3%).

Ponderi mai însemnate în producția de carne realizată în unitățile agriculturii cooperatiste se remarcă în județele : Arad (24,9%), Botoșani (21,5%), Brăila (25,5%), Covasna (33,2%), Dolj (23,0%), Galați (20,7%), Harghita (23,5%), Iași (20,3%), Neamț (20,8%) și Tulcea (34,9%).

În concluzie, se poate sublinia prevalența gospodăriilor populației în asigurarea producției de carne a țării în ciuda efortului financiar insignifiant al statului în aceste structuri.

Sectorul agriculturii particulare prevalează și la producția de lapte

Tabelul 1

Dinamica contribuției unităților agricole, pe forme de proprietate, la producția agricolă animală¹

Categorii de unități	1950	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990
<i>Carne * — total</i>								
Total	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Unități agricole de stat	9,78	14,76	22,40	28,36	29,13	31,46	33,03	40,50
Unități agricole cooperatiste	0,16	9,49	23,03	22,47	21,96	26,05	18,62	16,16
Gospodării ale populației	90,06	75,75	54,57	49,17	45,91	42,49	48,35	43,34
<i>Lapte — total</i>								
Total	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Unități agricole de stat	1,61	6,55	16,88	16,89	14,88	14,24	14,05	16,99
Unități agricole cooperatiste	0,15	7,81	26,80	28,66	27,84	29,11	25,76	24,41
Gospodării ale populației	98,22	85,64	56,32	54,45	57,28	56,65	60,19	58,60
<i>Lână — total</i>								
Total	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Unități agricole de stat	3,54	11,37	17,37	19,22	20,19	22,55	19,76	21,29
Unități agricole cooperatiste	0,17	19,28	40,09	36,71	36,85	34,83	27,39	27,23
Gospodării ale populației	96,29	69,35	42,54	44,07	42,96	42,62	52,85	51,48
<i>Ouă — total</i>								
Total	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Unități agricole de stat	0,82	1,61	11,75	18,94	28,94	24,90	27,61	37,05
Unități agricole cooperatiste	0,09	0,85	3,99	3,17	8,98	13,56	14,92	13,65
Gospodării ale populației	99,09	97,54	81,26	77,89	62,08	61,54	57,47	49,30
<i>Miere — extrasă</i>								
Total	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Unități agricole de stat	5,12	11,58	13,54	11,70	9,74	7,09	11,03	4,88
Unități agricole cooperatiste	0,59	10,30	11,04	9,51	4,80	1,97	2,18	0,68
Gospodării ale populației	94,29	78,12	75,42	78,76	85,46	90,94	86,79	94,44

* Greutate vie

¹ S-a calculat după datele centralizate la nivel de județ și țară ale Direcției Centrale de Statistică pentru anii 1950—1989, ale Comisiei Naționale pentru Statistică pentru anul 1990

Sectorul particular-individual al agriculturii asigură mai mult de jumătate din întreaga producție de lapte a țării, pe locul al doilea urmează unitățile agricole cooperatiste (29,8%) și pe locul III unitățile din agricultura de stat (16,8%). Producții semnificative la acest articol în sectorul particular al agriculturii se constată la județele: Argeș (65,4%), Bistrița-Năsăud (71,5%), Botoșani (67,2%), Caraș-Severin (71,3%), Dâmbovița (66,2%), Gorj (81,0%), Hunedoara (74,4%), Maramureș (82,7%), Neamț (64,7%), Prahova (69,3%), Sălaj (66,2%), Suceava (75,8%), Vâlcea (68,9%).

În ceea ce privește producția de lapte realizată în agricultura cooperatistă se remarcă județele: Arad (35%), Bacău (30,4%), Brașov, (32,7%), Brăila (39,1%), Buzău (30,9%), Călărași (38,1%), Constanța (47,4%), Covasna (44,1%), Dolj (38,6%), Galați (41,8%), Giurgiu (33,2%), Harghita (38,0%), Ialomița (40,5%), Mureș (42,7%), Teleorman (36,1%), Timiș (36,8%), Tulcea (38,3%), Vaslui (32,2%), Municipiul București (30,0%) etc. Se remarcă producții de lapte mai însemnate realizate în unitățile agriculturii de stat aparținând județelor: Arad (28,4%), Brașov (30,5%), Călărași (28,7%), Constanța (40,5%), Sibiu (34,0%), Timiș (34,3%), Municipiul București (47,9%).

Contribuția gospodăriilor populației este superioară unităților din agricultura socialistă și la alte produse. De exemplu, la produsul lână (1989), agricultura individuală deținea ponderea pe total țară de (48,5%), agricultura de stat (21,9%), și agricultura cooperatistă (29,6%). La produsul miere extrasă gospodăriile populației contribuie cu 91,1%, în timp ce unitățile agricole de stat dețin ponderea de 7,4%, iar cooperativele agricole doar 1,5%. De asemenea, la produsul ouă, gospodăriile populației dețin ponderea de 57,3%, unitățile agricole de stat de 30,8%, iar unitățile agricole cooperatiste numai 11,9%.

Estimarea producției medii pe animal la nivel țară în anul 1989 relevă ierarhizarea rangurilor la produsul: 1. *lapte de vacă*: I unități agricole de stat (2791 l.); II gospodării ale populației (1969 l.); III unități agricole cooperatiste (1511 l.); 2. *lapte de oaie*; I gospodăriile populației (38 l.); II unități agricole cooperatiste (29 l.); III unități agricole de stat (20 l.); 3. *lână*: I. unitățile agricole de stat (3,10 kg); gospodării ale populației (2,43 kg); III unitățile agricole cooperatiste (2,16 kg); 4. *Ouă*: I unități agricole de stat (157 buc.); II unități agricole cooperatiste (153 buc.); III gospodării ale populației (130 buc.).

În concluzie, în condițiile în care sectorul particular reprezenta o pondere redusă în configurația generală a agriculturii și era lipsit de o tehnologie avansată, neglijat de efortul centralizat al investițiilor de către statul socialist, dar printr-o eficiență sporită a muncii, gospodăriile populației au o contribuție determinantă la producția animalieră.

Sectorul particular (necooperativizat) deține o pondere practic redusă din totalul agriculturii, având o suprafață agricolă de numai 9,45%, din care arabilă 5,02% în anul 1985. Tot în acel an lotul în folosință personală al membrilor C.A.P. reprezenta 6,14% suprafața agricolă din care terenul arabil se estima la 7,68% din suprafața arabilă a țării.

Ponderea suprafeței agricole ce revenea gospodăriilor producătorilor particulari din suprafața agricolă a județului (1985) se estimează la : Alba, 32,4% ; Arad, 5,5% ; Argeș, 17% ; Bacău, 11,8% ; Bihor, 11,3% ; Bistrița-Năsău , 27,4% ; Botoșani, 0,3% ; Brașov, 6,3% ; Brăila, 0,1% ; Buzău, 5,5% ; Caraș-Severin, 28,7% ; Călărași, 0% ; Cluj, 7,5% ; Constanța, 0,7% ; Covasna, 7,8% ; Dâmbovița, 15,5% ; Dolj, 0% ; Galați, 0,2% ; Giurgiu, 0,1% ; Gorj, 29,6% ; Harghita, 12,2% ; Hunedoara, 40,7% ; Ialomița, 0,1% ; Iași, 0,3% ; Maramureș, 31,2% ; Mehedinți, 12,7% ; Mureș, 5,8% ; Neamț 13,2% ; Olt 0,6% ; Prahova, 15,1% ; Satu-Mare, 6,4% ; Sălaj, 3,3% ; Sibiu, 9,2% ; Suceava, 26,8% ; Teleorman, 0% ; Timiș, 2,9% ; Tulcea, 0,3% ; Vaslui, 0,2% ; Vâlcea, 25,2% ; Vrancea, 15,2% ; Municipiul București, 0,7%.

În totalul suprafeței agricole a județului, terenurile de acest tip de folosință, ce aparțin gospodăriilor producătorilor particulari în ordinea dimensiunii lor se ierarhizează : Hunedoara, Alba, Maramureș, Gorj, Caraș-Severin, Bistrița-Năsăud, Suceava, Vâlcea, Dâmbovița, Vrancea, Prahova etc.

Prezentăm în continuare producția totală vegetală, pe forme de proprietate, pentru cunoașterea productivității diferitelor tipuri de unități agricole (tabelul 2).

În privința gospodăriilor populației, producții mai însemnate la cerealele boabe în totalul județului s-au remarcat în : Maramureș, Gorj, Vâlcea, Sibiu, Bistrița-Năsăud, Caraș-Severin, Vrancea, Sălaj, etc. deci unde sectorul particular al agriculturii este mai puternic reprezentat, iar suprafața arabilă mai mare.

Să exemplificăm, pentru anul 1989, structura producției realizate de gospodăriile populației : a. porumb, acestea dețin ponderea pe țară de 25,1%, în timp ce sectorul agriculturii de stat reprezintă doar 18,2% ; b. fasole, 26,7%, iar sectorul de stat 16,5% ; c. cartofi, 44,4%, sectorul de stat doar 10,5%. Producția medie de porumb la hectar realizată în gospodăriile populației este egală cu aceea obținută în unitățile agriculturii cooperatiste, iar producția medie la ha fasole și soia boabe este superioară acestora. De asemenea, producția medie la ha pe țară la sfecla de zahăr obținută în gospodăriile populației este superioară celei din agricultura de stat și cooperatistă, demonstrând dacă mai era necesar, randamentul sectorului particular — individual. Doar la grâu și sceară, la orz și ovăz producțiile medii la hectar sunt aici inferioare celor obținute în sectorul socialist al agriculturii. Dar, și în aceste cazuri trebuie să se țină seama de condițiile pedoclimatice, de gradul redus de mecanizare a activităților agricole, de parcelare excesivă a terenurilor micilor proprietari individuali la care randamentul muncii nu a putut compensa nivelul productivității muncii sub raportul înzestrării tehnice din agricultura socialistă.

Prezentăm în cele ce urmează volumul producției de legume realizate în cele trei tipuri de unități agricole.

La producția de legume, pe total țară, mai mult de 1/3 se realizează în gospodăriile populației, pe primul loc situându-se sectorul agriculturii de stat cu cca. 40%, iar pe ultimul loc cooperativele agricole (28,5%). Contribuții importante în acest sector al producției vegetale se remarcă în gospodăriile populației din județele : Sălaj, Botoșani, Caraș-Severin,

Tabelul 2

Dinamica contribuției unităților agricole, pe forme de proprietate, la producția agricolă vegetală totală a principalelor culturi *

Categoriile de unități	1950	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990
<i>Cereale boabe -- total</i>								
Total	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Unități agricole de stat	4,20	17,17	24,77	24,06	23,23	22,04	20,32	17,48
Unități agricole cooperatiste	0,47	66,23	66,62	63,48	64,43	64,09	55,00	46,20
Gospodăriile ale populației	95,33	16,70	8,61	12,46	12,34	13,87	24,68	36,32
<i>Leguminoase boabe — total</i>								
Total	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Unități agricole de stat	27,86	32,61	14,19	14,58	17,92	13,09	21,99	28,01
Unități agricole cooperatiste	1,16	49,15	74,01	76,12	63,17	60,83	51,46	45,26
Gospodăriile ale populației	70,98	18,24	11,80	9,30	18,91	26,08	26,55	26,73
<i>Cartofi</i>								
Total	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Unități agricole de stat	4,36	3,72	6,52	7,94	7,21	5,71	7,53	8,10
Unități agricole cooperatiste	0,39	44,29	44,37	42,16	40,66	35,93	33,25	28,78
Gospodăriile ale populației	95,25	51,99	49,11	49,90	52,13	58,36	59,22	63,12
<i>Legume — total</i>								
Total	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Unități agricole de stat	7,94	12,00	10,64	15,29	17,79	22,81	27,99	33,28
Unități agricole cooperatiste	0,39	41,51	55,32	52,89	39,37	35,52	31,77	17,10
Gospodăriile ale populației	91,67	46,49	34,03	31,82	42,84	41,67	40,24	49,62
<i>Tomate</i>								
Total	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Unități agricole de stat	15,07	19,29	14,29	19,10	22,17	25,82	29,03	39,26
Unități agricole cooperatiste	...	41,02	61,17	52,23	32,94	31,28	31,91	15,00
Gospodăriile ale populației	84,93	39,69	24,54	28,67	44,89	42,90	39,06	45,74
<i>Producția totală de fructe</i>								
Total	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Unități agricole de stat	6,06	6,20	8,22	12,98	25,02	22,43	23,49	37,26
Unități agricole cooperatiste	...	5,02	15,00	18,30	18,72	15,35	13,75	9,88
Gospodăriile ale populației	93,94	80,55	75,38	67,61	56,26	62,22	62,76	52,86
<i>Producția de struguri — total</i>								
Total	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Unități agricole de stat	15,11	16,18	17,15	19,75	20,74	32,65
Unități agricole cooperatiste	42,49	44,98	43,12	42,48	28,87	34,72
Gospodăriile ale populației	42,40	38,84	39,73	37,77	50,39	32,63

* Calculat după date centralizate la nivel județ și total țară ale Direcției Centrale de Statistică privind anii 1950—1989 și respectiv, ale Comisiei Naționale pentru Statistică, anul 1990.

Gorj, Maramureș, Suceava, Vâlcea, Covasna, Dâmbovița, Olt, Cluj, etc., în general în zone și cu o agricultură particulară, neccoperativizată.

Câteva exemple credem sunt relevante privind contribuția gospodăriilor populației la totalul producției agricole în 1989. La tomate producția realizată de gospodăriile populației reprezintă 32,9%, depășind cu 90 075 tone producția agriculturii cooperatiste. La cartofi producția realizată în gospodăriile populației este mai mare de peste 4 ori față de cea obținută de agricultura de stat, situându-se la nivele strânse față de producția din cooperativele agricole. Producția medie la ha fasole boabe a fost cu 172 kg mai mare față de sectorul cooperatist și cu 156 kg inferioară celei obținute în sectorul socialist de stat. La cartofi producția medie la ha în gospodăriile populației a depășit cu 461 kg pe cea realizată în agricultura cooperatistă și s-a situat cu 5 348 kg sub nivelul celei din agricultura de stat.

Contribuții majore la asigurarea consumului de fructe al populației a avut sectorul particular al agriculturii. Aproape jumătate din totalul producției de fructe realizată în anul 1989 aparține gospodăriilor populației, contribuția sectorului agriculturii de stat era de 36,2%, iar a agriculturii cooperatiste de numai 14,7%. În unități fizice producția totală de fructe din gospodăriile populației (1989) depășește cu 542 142 tone pe cea din sectorul cooperatist și cu 203 115 tone pe cea din sectorul de stat al agriculturii. Și în continuare câteva exemple revelatoare: producția de prune din sectorul particular este de 5,6 ori mai mare decât cea obținută de unitățile cooperatiste și de aproape 7 ori și jumătate depășește pe cea din unitățile agricole de stat. Și la producția de mere gospodăriile populației produc mai mult decât cooperativa agricolă, fiind depășită în schimb de 2 ori de sectorul de stat. Gospodăriile populației sunt prevalente în producția de pere, cireșe, vișine, nuci, căpșuni și alte fructe. Sunt depășite de unitățile de stat la producția de caise, zăzăre și piersici.

Contribuția gospodăriilor populației la producția de struguri (vii pe rod) este evidentă. Aceasta în condițiile în care suprafața viilor pe rod total se distribuie în felul următor: unități agricole de stat — 28,9%; unitățile agricole cooperatiste — 45,9% și gospodăriile populației — 25,2%. Gospodăriile populației dețin aproape 98% din suprafața viilor hibride și numai 2,3% din suprafața pe țară a viilor altoite și indigene. Cu toate acestea producția medie de struguri la hectar obținută deci în anul 1989 este superioară cu 92 kg celei realizate în unitățile agricole cooperatiste și inferioară în același timp celei din agricultura de stat.

Volumul producției totale, a producției medii la hectar se corelează în principal cu dimensiunea suprafeței, cu categoria de folosință a terenului, cu eficiența muncii. Am prezentat contribuția sectorului particular — individual la producția agricolă a țării noastre pentru a infirma teza pozitivă că țara noastră dispunea de o agricultură socialistă rentabilă, și implicit a combate neîncrederea unor specialiști sau politicieni în afirmarea și statoinicirea generalizată a structurilor agrare private, precum și a opticii de subestimare și neprofesionalism a țărănimii. Să nu uităm faptul că țărani au intrat în C.A.P. mulți înstăriți, aproape toți cu atelaje și animale de muncă și de producție și au ieșit din acest sistem pauperi. Ei trebuie susținuți de stat și încurajați, protejați sistematic.

Necesitatea revitalizării gospodăriei țărănești — condiție prioritară a redresării agriculturii

Din analiza contribuției substanțiale a gospodăriilor populației (sectorul particular — individual, deci necooperatist și gospodăriile membrilor cooperativelor agricole de producție) pe perioada funcționării unităților agriculturii socialiste de stat și cooperatiste la producția agricolă totală și pe principalele sectoare de activitate a rezultat cu prisosință eficiența economică și implicit socială a acestora. Aportul însemnat al gospodăriilor populației la producția agricolă s-a realizat în condițiile în care n-a existat o politică de încurajare sub raport economic-financiar sau social-moral, ci dimpotrivă s-a căutat în mod consecvent o îngrădire și desființare a lor. După Revoluția din 1989, și în special în urma desființării sectorului cooperatist al agriculturii, și a aplicării Legii fondului funciar cu șanse de reușită se impune o strategie agrară care să ducă în final la redresarea agriculturii țărănești, la eficientizarea și modernizarea sa. Din neajunsurile de conținut și din modul de aplicare a acestei legi s-a ajuns mai degrabă la o expropriere a suprafețelor, la pulverizarea proprietății.

O parte însemnată a țărănimii, a populației stabile a satelor nu a beneficiat de restituirea, după trei decenii, a pământului cu care a intrat în C.A.P.-uri. De asemenea, nu li s-a acordat terenul în funcție de categoria lui economică și nici de poziționarea geografică, frunstrându-i astfel pe mulți de efectele rentei diferențiale I și II.

Țărănimea nu a beneficiat, în măsura în care era îndreptățită, nici de atelaje, animale de muncă și de producție prin desființarea C.A.P.-urilor, tot nomenclatura comunistă a satelor a profitat și de această acțiune cu vădită tentă de dezorganizare.

Țărănimea colectivistă trebuie despăgubită, ea și de altfel alți proprietari, cu contravaloarea rentei absolute aferentă suprafețelor deținute și intrate apoi în patrimoniul unităților agricole socialiste de stat și cooperatiste.

Este imperios necesară elaborarea unei strategii agrare pentru sectorul privat al agriculturii, în speță pentru micile exploatații agricole ale gospodăriilor rurale, țărănești, o strategie fundamentată în mod realist, flexibil și dinamic, astfel încât să ducă la revitalizarea acestora într-un timp relativ scurt. Statul în această perioadă de tranziție la o economie de piață liberă, capitalistă trebuie să subvenționeze agricultura — singura ramură care se poate redresa și poate asigura un standard de viață decent tuturor, poate stopa declinul economic și evident social general.

Încurajarea agriculturii țărănești se impune atât sub raportul mecanizării lucrărilor agricole la prețuri practic reduse, cât în principal prin sistemul creditelor cu dobânzi scăzute, prin sistemul prețurilor stimulatorii pentru produsele agricole și achiziționarea lor pe plan intern. Altfel, continuând starea precară a gospodăriei țărănești de azi fără posibilități materiale de a achiziționa mașini agricole, cu insuficiente atelaje și animale de muncă, lipsiți de posibilitățile de irigații și hidroameliorații, puși în imposibilitatea de achiziționare a animalelor de producție de rase cu randament crescut și de sigurare cu semințe selecționate a culturilor — gospodăria țărănească este, în general, în faza de declin.

Revitalizarea agriculturii producătorilor individuali se impune din mai multe considerente economice și sociale ; eficiență, resurse de muncă, costul redus al forței de muncă, calificare asigurată, productivitatea muncii constantă, conștiința muncii, comportament economic etc.

Dar, despre avantajele micilor exploatații țărănești, atunci când România era „grânarul Europei” să transmitem mesajul savantului agronom G. Ionescu-Sisești, „*Exploatarea mică sau țărănească are și ea la rândul-i avantajii economice specifice, care în cazurile normale egalează pe acelea ale mării exploatări*”¹.

Și mai departe se afirmă : „Țăranul poate să facă pe bucata lui de pământ o cultură mai minuțioasă și îngrijită. Pentru produse agricole de specialitate, cum ar fi zarzavaturile, fructele, strugurii, tutunul, păsările, etc. exploatația mică este mult mai indicată decât cea mare. Vitele țăranului se pot bucura de o îngrijire mai afectuoasă, de o priveghere permanentă și pot da, deci, un quantum de muncă și de produse mai ridicat². G. Ionescu-Sisești elaborează o întreagă doctrină în legătură cu agricultura exploatațiilor mici, cu avantajele ei. Referindu-se la starea economică a țăranului susține ceea ce astăzi constituie necesitate de prim ordin : „Țăranul trebuie să aibă capital și credit. El trebuie să producă nu numai pentru nevoile proprii, ci și pentru piață³. Și mai departe : „Diferențierea socială a țărănimii este necesară și de neînălțurat. Legea circulației bunurilor o inaugurează”⁴. Încrederea savantului, omului de stat în țărănimea interbelică și în general în oamenii satelor a fost totală. Destinul social al țărănimii române îl prevedea astfel : „Țărănimea românească are într-în-sa forțele necesare pentru ca ea să poată deveni o burghezie rurală, puternică, capabilă de cultură, o adevărată clasă de mijloc, trezită la conștiința de stat și la spiritul european”⁵.

Cât de oportune, de eficiente și contemporane sunt tezele despre agricultură și țărani ale lui G. Ionescu-Sisești ! De ce oare atâta neîncredere, suspiciune, tergiversare, stopare și practic sabotarea agriculturii private, a exploatațiilor țărănești ? De ce atunci când România era „grânarul Europei” proprietatea funciară a statului reprezenta sub 5% din total ?

MARIA FULEA

¹ G. Ionescu-Sisești, *Politica agrară*, Cu privire specială la România, Biblioteca agriculturii române, București, Editura Librăriei Alcalay, p. 55.

² G. Ionescu-Sisești, *op. cit.*, p. 55 — 56.

³ G. Ionescu-Sisești, *Probitate*, Craiova, Scrisul Românesc S.A., p. 125.

⁴ G. Ionescu-Sisești, *idem*, p. 126.

⁵ G. Ionescu-Sisești, *Agricultura în epoca contemporană*, București, Edit. P.A.S., 1931, p. 67.